

Furuğ Ferruhzad

Sadece Ses

(Şiirler)

Türkçe'ye Çeviren:

Abbasali Djavadi

1978

(Yayın ve basım, kaynağını göstermek şartıyla serbesttir.)

İçindekiler

Önsöz	3
O Günler	5
Karanlığın Ta İçinden	8
Rüzgâr Bizi Götürecek	9
Pazar	10
Kurulan Bebek	11
Güneşe Yeniden Selam Vereceğim	13
Yeryüzü Ayetleri	14
Sıkıntılıyım	17
Gül	18
Hediye	19
Çift	20
Sadece Sestir Kalacak	21
Kuş Sadece Bir Kuştı	23
Yeniden Doğmak	24
Yeşil Hayal	26
Ey Şanlı Vatan	28
Pencere	32
Bahçeye Acıyorum	34
Kimse Gibi Olmayan Birisi	37
İnanalım Soğuk Mevsimin Başlangıcına	40
Ey Yedi Yaş	46

Önsöz

1-

İran şiiri deyince, Türkiye’de de birçok ülkede olduğu gibi, klasik şiir gelir aklı: Hâfız, Sâdi, Hayyâm, Firdevsi vs. Çağdaş İran şiirine gelince ise çoğunlukla fazla bir şey bilinmez, belli başlı bir şair tanınmaz. Ayrıca bu durum sadece şiir için değil, hemen hemen bütün çağdaş İran edebiyatı için geçerlidir. Oysa çağdaş Türk edebiyatı İran’da nispeten tanınır, eserleri okunur. Hatta bazılarını tanırım, Aziz Nesin veya Nazım Hikmet’i – sadece isim benzerliğinden dolayı değil, konuların da yakınlığından olacak – İran yazarları zannederler. Bunun belli başlı sebepleri vardır. Bu sebeplerin başında, belki de, yıllardan beri İranlı öğrencilerin tahsil için Türkiye’ye gelip kalması ve böylece Türkçe ve Türk edebiyatı ile tanışmış olması gelir. İran aydınları İran-Türkiye kültür alışverişinde daha çok Türkçeden Farsçaya eserler kazandırmış, “tabii” olarak ters yolu seçmemişler. Öte yandan günümüzün Farsça ve İran edebiyatıyla gerçekten ilgilenen Türk aydınları varsa bile, demek ki, uğraşıp bunu Türk kültür kamuoyuna tanıtmaya yaklaşmamışlar.

Hatırlıyorum, 1973 yılında, öğrencilik yıllarımda, Samed Bahrengi’nin masallarını tercüme edip bunları yayınlamak için arıyordum. O zamanlar Bahrengi Türkiye’de tanınmıyordu. Sonunda iki yayınevi buldum. İki masalı A. Dost takma adıyla bir yayınevinde, diğerlerini ise Şule Akyüz adı altında başka bir yayınevinde yayınlattım (Şah döneminin baskısında takma ada sığınmak çok yaygındı). O zamanlar, İran çocuk edebiyatında bu kadar önem taşıyan Bahrengi’nin masallarına Türkiye’de kimselerin aldırış etmeyeceğini, bunların tozlanıp unutulacağını zannemiştim. Oysa gösterilen rağbet beni oldukça şaşırttı. Masalların her biri en az iki-üç baskı yaptı; duyduğuma göre “Küçük Kara Balık” sahnelendi bile.

Gerçekten de böylesi daha doğru değil mi? Milletlerarası kültür alışverişi bizim sadece batı edebiyatından eserler çevirip okumamızla değil, aynı zamanda diğer memleketlere, özellikle de yakın ve komşu ülkelerin kültür hayatına yaklaşmamızla mümkün olabilir. Özellikle Türkiye ve İran gibi bin bir bağla birbirine bağlı olan iki ülke arasındaki yakınlık, besbelli ki, sadece koyun verip petrol almakla olacak iş değil. İkili ilişkilerimizde kültür alışverişi büyük önem taşıyor.

2-

Şimdi elinizdeki çeviri aynı yoldaki çabaların başka türlü bir devamıdır. Burada söz konusu olan ilk önce şiirdir, sonra İran çağdaş şiirinin bir örneğidir, sonra bir İran’lı kadın şairindendir. İşte bunlar da –kanımca- Furuğ Ferruhzâd’ın en belirgin özellikleridir.

Bugün “Çağdaş İran Şiiri” deyince Furuğ’un orada mutlaka önemli bir yeri vardır. Ama Furuğ bizim çağdaş şiirimize yalnız lirikliği, müzikliliği, duygusallığı ve zengin, çok-boyutlu içeriği ile değil, kadınlığı ile de, kadınca duygu, düşünce ve kalemiyle de damgasını vurmuştur. Oysa 1935 Tahran doğumlu Furuğ, Hâfız’ların, Sadi’lerin ülkesinin çağdaş şiirinde böylesine bir iz bırakmak için fazla yaşamadı; 1967 yılında, 32 yaşında bir araba kazasıyla ölüp gitti. Şu 32 yıllık ömrün ilk döneminde Furuğ’un hayatı İran’ın diğer orta sınıf kadınlarının yaşadıklarından pek farklı değildi. Orta son sınıfa kadar okudu, sonra 16’sında sevmediği biriyle evlendirildi. Bir yıl sonra tek öz çocuğu olan oğlunu doğurdu, 1954’te ise sevmediği kocasından boşandı. Hayatının son 16 yılında beş cilt şiir kitabı çıkardı; Fransızca, İngilizce ve İtalyanca’dan tercümelemeler yaptı, ayrıca birkaç belgesel film hazırladı. Bu filmlerin en tanınmış Tebriz Cüzzamlılar Hastanesini konu alan “Ev Karadır” filmiydi. Filmin sonunda bir cüzzamlı çocuğu evlat edindi. “Ev Karadır” 1963 Oberhausen Festivali’nde “En İyi Belgesel Film” ödülünü kazandı.

Beş şiir kitabının dördü Furuğ hayattayken yayımlandı: Tutsak (1955), Duvar (1956), İsyan (1957) ve Yeniden Doğmak (1963). Beşinci şiir kitabı olan İnanalım Soğuk Mevsimin Başlangıcına ölümünden sonra, 1974 yılında, yayımlandı. Bunlardan ilk üç kitabın çoğu klasik-lirik stilde yazılan şiirlerden oluşur. Konu olarak Tutsak ve Duvar esasen aşk konusunu işler, İsyan’da ise din ve geleneksel dini inançlar şiirlerin odak noktasını oluşturur. Yeniden Doğmak ve İnanalım Soğuk Mevsimin Başlangıcına eserleri ise Furuğ’un toplumun bir ferdi, bir kadın ve bir şair olarak yeni bir görüşe, yeni bir dünyaya erdiğini gösterir. Furuğ’un kendisi de ilk üç kitabını pek o kadar önemsemeden Yeniden Doğmak’la yeniden doğduğunu söyler. İran çağdaş şiirinde Furuğ’un yeri esasen son iki kitabıyla açılır.

3.

Elinizdeki kitap işte bu son iki eserden derlenen, çevrilen şiirlerden oluşur. şiir çevirisinde başka türlü olmayacağını düşünerek –muhtevaya mutlaka sadık kalmakla beraber- özellikle formda serbest davrandım, kendi anladığım, anlatabildiğim gibi Furuğ'u Türkçe olarak, şiirlerin orijinalliğinden fazla uzaklaşmamak için "ztrkecilik"ten kaçındım. Anlaşılmasının zor olabileceğini düşündüğüm kelime ve sözleri ise kitabın sonunda açıkladım.

Köln, Ocak 1985

A. Djavadi

O GÜNLER

O günler geçti.
 O iyi günler.
 O sağlam, dolgun günler.
 O pul-pul gökyüzleri.
 O kiraz dolu dallar.
 Yeşil sarmaşıklar desteğinde omuz-omuza veren
 O evler.
 O yaramaz uçurtmaların damları.
 O akasya kokusundan sarhoş sokaklar.
 O günler geçti.
 O günler ki kirpiklerimin arasından
 Şarkılarım
 Havayla dolu bir kabarcık gibi
 Kaynardı.
 Gözüm neye kayarsa
 Onu taze süt gibi içerdi.
 Sanki gözbebeklerimin içinde
 Sevincin oynak tavşanı vardı.
 Her sabah ihtiyar güneşle
 Arayışın tanınmamış çöllere gider
 Geceler karanlığın ormanlarına dolardı
 O günler geçti.
 O karlı sessiz günler.
 Cam arkasından, sıcak odada
 Hep dışarıya dikerdim gözümü.
 Benim tertemiz karım, yum'sacık hav gibi
 Sakin sakin yağardı.
 Yağardı eski tahta merdivene
 Çamaşır ipinin gevşek çizgisine
 İhtiyar çamların saçlarına.
 Ve ben yarını düşünürdüm. Ah,
 Yarın-
 Kaygan beyaz hacim.
 Büyükanenin çarşafının hışırtısıyla başlıyordu
 Ve dalgalanan gölgesinin
 Kapı çerçevesindeki görünüşüyle,
 Ve gölgenin kendini aniden
 Işığın soğuk duygusuna bırakması,
 Ve güvercinlerin uçuşunu
 Renkli camlardaki avâre desenleriyle.
 Yarın...

Kürsü¹ sıcaklığı uyutucuydu.
 Ben hızla, çekinmeden
 Ve annemin gözünden sakınarak

¹ "Kürsü": İran'da kışın ısınmak için kürsü kurarlar. Masaya benzer, tahtadan olur. İçine kömürlü mangal koyar, üstüne büyük bir yorgan örterler. Dört tarafına döşekler, yastıklar konur. Yaygınlığını kaybetmektedir.

Biz aşkımızı sokağın tozunda söyledik.
Biz akasya çiçeklerinin
Sade diliyle aşınaydık.³
Biz kalplerimizi masum sevgilerin bahçesine götürür
Ağaçlara ödünç verirdik.
Ve top
Öpücük haberleriyle ellerimizde gezerdi.

Ve bizi
Kapı girişinin karanlığında aniden saran
Ve nefeslerin, çarpıntılarının
Ve kaçamak tebessümlerinin
O yakıcı kitlesine çeken o karmaşık duygu
Aştı.

O günler geçti.
O günler güneşte çürüyen bitkiler gibi
Güneş ışığında çürüdü.
Ve kayboldu o akasya kokusundan
Sarhoş sokaklar
Dönüşsüz caddelerin
gürültülü kalabalığında.

Ve yanaklarını
Sardunya yapraklarıyla boyayan kız, ah,
Şimdi yalnız bir kadındır.
Şimdi yalnız bir kadındır.

³ Halk inancına göre, akasya çiçeğini üflemeyle birine haber gönderilebilir.

KARANLIĞIN TA İÇİNDEN

Karanlığın ta içinden
Sesledim, çağırdım seni.
Bir sessizlik vardı, bir de
Perdeyi oynatan nesim.
Kasvetli, hüzünlü gökte
Bir yıldızdı, yanıyordu.
Bir yıldızdı, gidiyordu.
Bir yıldızdı, ölüyordu.
Sesledim, çağırdım seni.
Sesledim, çağırdım seni.
Tüm varlığım, canlılığım
Bir süt bardağı gibi
Avuçlarım içindeydi.
Ayın mavi bakışları
Camların dış yüzünde idi.

Bir içli, bir gamlı türkü
Kalkıyordu duman gibi
Cırcır böcekler şehrinde.
Duman gibi kayıyordu
Pencerelerin üstünden.

Orada, ah, bütün gece
İki göğsüm arasında
Biri ümitsizcesine
Soluyordu bitkin halde.
Biri ayağa kalkıyor
Biri seni istiyordu.
İki donmuşça soğuk el
Onu geri itiyordu.

Orada, ah, bütün gece
Kara dallar arasından
Bir gam düşüyordu yere.
Biri kendinden geçiyor,
Biri seni istiyordu.
Hava çöken tavan gibi
Kafasına düşüyordu.
Benim ufacak ağacım
Meğer rüzgâra aşıkmiş.
Berdüş, kararsız rüzgâra.
Nerede rüzgârın evi?
Nerede rüzgârın evi?

PAZAR

Pazar⁴: Sessiz.

Pazar: Metruk

Pazar: Eski sokaklar gibi mahzun

Pazar: Hastalıklı efkâr.

Pazar: Sinsi, bitmeyen esnemeler.

Pazar: Ne beklemek var bu gün,
Ne de direnmek.

Ev: Boş

Ev: Gamlı.

Ev: Gençlik hücumuna kapanmış kapılar.

Ev: Karanlık ve güneş hayâli.

Ev: Yalnızlık, fal, şüphe.

Ev: Perde, kitap, dolap ve resimler.

* * *

Ah, ne sakin, ne gururlu geçerdi
Hayatım benim, garip bir ırmak gibi
Bu sessiz, metruk pazarlar içinde
Bu boş, mahzun evler içinde.
Ah, ne sakin, ne gururlu geçerdi...

⁴ Şiirin esas adı "Cuma" dır. İran'da Pazar'lar değil Cuma günleri hafta sonu tatili sayılır.

KURULAN BEBEK

Daha çok, evet, daha çok
Susabilir insan.

Saatlerce dikebilir gözünü insan
-ölü gözü gibi sabit bir bakışla-
Bir sigaranın dumanına
Bir fincanın şekline
Halıda solgun bir çiçeğe
Duvarda hayali bir çizgiye.

Kuru pençelerle insan
Perdeyi çekip bakabilir:
Sokakta yağmur bardaktan boşanır gibi.
Bir çocuk renkli uçurtmalarıyla
Durmuş bir tak altında.
Köhne bir at arabası boş meydanı
Gürültülü bir aceleyle terk ediyor.

Takılıp kalabilir insan
Durduğu yerde,
Perde kenarında, ama kör, ama sağır.

Bağırabilir insan
Son derece sahte,
son derece yabancı bir sesle:
"Seviyorum seni" diye.
Bir erkeğin güçlü kollarında
Güzel, sağlam bir dişi olabilir insan
Deri sofrası gibi bir vücut
Ve iri, sert göğüsleriyle.

Bir sarhoş,
bir deli,
bir aylağın yatağında
Lekelendirebilir insan
Bir aşkın ismetini.

Karanlıkta tahkir edebilir insan
Her hayret verici muammayı.
Sadece bir bulmaca çözebilir insan.
Bir saçma cevabın keşfiyle
Avunabilir insan.
Evet, beş, ya da altı harfli
Saçma bir cevapla.

Bir ömür diz çökebilir insan
Boynu bükük, soğuk bir türbe karşısında.
Meçhul, bir mezarda
Allah'ı görebilir insan.
Bir metellekle iman bulabilir insan.
İhtiyar bir hoca gibi
Bir mescidin hücrelerinde

Çürüyebilir insan.

Çıkarma, toplama, çarpmada sıfır gibi
Hep aynı sonucu verebilir insan.

Senin gözünü

Küskünlüğe bürünmüş halinde

Eski bir ayakkabının

Renksiz bir düğmesi sayabilir insan.

Bir anın güzelliğini

utanarak

Karanlık, gülünç bir şipşak fotoğrafı gibi

Sandığın dibinde saklayabilir insan

Bir günün boş kalmış çerçevesine

Bir mahkûmun, bir mağlubun, bir asılmışın

Resmini asabilir insan.

Maskelerle örtebilir insan.

Duvardaki çatlakları.

Daha da anlamsız

Desenler seçebilir insan.

Kurulan bebekler gibi olabilir,

İki cam gözle dünyayı görebilir insan.

Kadife bir kutuda

Saman dolu bir vücutla

Yıllarca tüllerin, pulların

İçinde yaşayabilir insan.

Her elin utanmaz sıkmasıyla

Sebepsiz sebepsiz

"Ah, ben çok mutluyum" da

Diyebilir insan.

GÜNEŞE YENİDEN SELAM VERECEĞİM

Güneşe yeniden selam vereceğim.
ırmağa, bende akan ırmağa.
Uzunca düşüncelerim olan bulutlara.
Benimle kuru mevsimlerden geçen
Kavak ağaçlarının ağırlı gelişmesine.
Benimle kuru mevsimlerden geçen
Kavak ağaçlarının ağırlı gelişmesine.
Gece tarlalarının o hoş kokusunu
Bana hediye getiren karga sürülerine.
Aynada yaşayan
Ve ihtiyarlığımın şekli olan anneme.
Ve yere selam vereceğim yeniden.
O yere ki benim tekrarımın şehveti
Çalkantılı içini yeşil tohumlarla
doldurdu onun.

Geliyorum, geliyorum.
Yer altı kokularının devamı olan saçlarımla
Karanlığın koyu tecrübeleri olan gözlerimle
Duvarın ötesindeki ormanlardan
kopardığım dallarla

Geliyorum.
Ve aşkla doluyor eşik.
Ve ben eşikte, sevenlere
Ve halâ orada, aşk dolu eşikte duran kıza
Selam vereceğim yeniden.

YERYÜZÜ AYETLERİ

Derken
Güneş soğudu
Ve bereket terk etti toprakları.

Ve yeşillikler kırlarda kurudu.
Ve balıklar denizlerde kurudu.
Ve toprak ölülerini
Artık kabul etmez oldu.
Gece, tüm solgun pencerelerde
Müphem bir tasavvur gibi
Hep birikmekte, hep galeyandaydı.
Ve yollar karanlıkta
Devamlılığını yitirdi.

Artık kimse aşkı düşünmedi.
Artık kimse zaferi düşünmedi.
Ve hiç kimse
Artık hiçbir şeyi düşünmedi

Yalnızlık mağaralarında
Saçmalık doğdu.
Kan esrar ve afyon kokuyordu.
Hamile kadınlar
Başsız çocuklar doğurdu.
Ve beşikler utancından
Mezarlara sığınır oldu.

Ne acı, ne karanlık bir devir!
Ekmek, risaletin ulu gücünü
Mağlup etmişti.
Aç ve sefil peygamberler
İlahi yerleri bırakıp kaçtılar.
Ve yitik kuzular
Çöllerin dalgınlığında
Artık çoban sesini duyamadılar.
Aynaların gözünde sanki
Hareketler, renkler, tasvirler
Ters aksediliyordu.
Aşağılık palyaçoların başı üstünde
Ve arsız fahişelerin çehresi etrafında
Sanki nurlu kutsal bir hâle
Yanar bir halka gibi parlıyordu.

Alkol batakları
O buruk, o zehirli dumanlarıyla
Hareketsiz aydın kitlelerini
Ta derinlerine çektiler.
Ve sinsi fareler
Eski dolaplarda
Yaldızlı kitapların yapraklarını çiğnediler.
Güneş ölmüştü.
Güneş ölmüştü ve "yarın"

Çocukların zihninde
Yitik bir kavramdı.
Onlar bu köhne sözcüğün yabancılığını
Kendi imlâlarında
İri kara bir lekeyle
Tasvir ediyorlardı.

İnsanlar,
İnsanların sakat yığınları
Bitkin, düşkün ve şaşkın olarak
Cesetlerinin şam yükü altında
Bir gurbetten bir gurbete gidiyorlardı
Ve acılı cinayet isteği
Ellerinde kabarıyordu.

Bazen bir kıvılcım,
küçük bir kıvılcım
Bu durgun, bu cansız topluluğu
İçinden patlatıyordu bir anda.
Onlar birbirine hücum ediyordu.
Erkekler birbirinin boğazını
Bıçakla yırtıyordu
Ve bir kan yatağında
Yetişkin olmayan kızlarla
Yatıyordu.

Onlar kendi vahşetlerine dalmışlardı
Ve korkulu suçluluk hissi
Kör ve tembel ruhlarını
Felç etmişti.

Hep idam merasiminde ip, bir mahkumun
İzdıraplı gözlerini
Şiddetle dışarı fırlatırken
Onlar dalıyorlardı.
Ve şehvet dolu hayaller
İhtiyar ve yorgun sınırlarını
Geriyordu.

Ama hep, meydanların etrafında
Bakıp görürdün ki,
Bu küçük caniler durmuş
Ve fiskiyelelerden akan suyun
Devamlı akışına
Gözlerini dikmişler.

Belki hâlâ da
Ezilmiş gözlerin ardında,
Donukluğun ta dibinde,
Yarı canlı, ezik bir şey
Kalmıştı geriye.
Öyle bir şey ki, güçsüz telaşında
Suyun tertemiz türküsüne inanmak istiyor.
Belki, ama ne sonsuz bir hayal!

Güneş ölmüştü.
Ve kimseler bilmiyordu ki,
Gönüllerden giden o üzgün güvercinin adı
İman'dı.

Ah, ey mahpus ses!
Ümitsizliğin azameti
Şu kahrolası gecenin hiçbir yerinden
Hiç ışığa bir yol açmayacak mı?
Ah, ey mahpus ses!
Ey seslerin sonuncusu...

SIKINTILYIM

Sıkıntılıym,
Sıkıntılı.
Balkona çıkıp parmaklarımı
Gecenin gergin cildine sürüyorum.
İlişki lambaları sönüktür.

Kimse beni
Güneşle tanıştırmayacak.
Kimse beni
Serçelerin ziyafetine götürmeyecek.
Uçuşu koy aklına, uçuşu,
Kuş ölümlüdür.

GÜL

Gül, gül
Gül.

O beni götürdü gül bahçesine
Ve karanlıkta bir gül taktı
Izdıraplı saçıma
Ve nihayet
Bir gülün yaprağı üstünde
benimle yattı.

Ey sakat güvercinler!
Ah, ey tecrübesiz kısır ağaçlar,
ey kör pencereler!
Kalbim altında, kasığımın derinlerinde şimdi
Bir güldür yeşeriyor.
Gül, gül.
Bir kıyamet günü dalgalanan
Bir kızıl sancak gibi kıpkırmızı gül.

Ah, ben hâmileyim, hâmile...

HEDİYE

Ben gecenin nihayetinden bahsediyorum.
Ben karanlığın nihayetinden
Ve gecenin nihayetinden bahsediyorum.

Evime gelirsen
Bana -ey mihriban- kandil getir.
Bir de bir pencere getir ki, oradan
Bahtiyar sokağın kalabalığına bakayım.

ÇİFT

Gece geliyor.
Ve geceden sonra karanlık.
Ve karanlıktan sonra
Gözler,
Eller,
Ve nefesler, ve nefesler, ve nefesler...
Ve suyun sesi.
Damla damla musluktan
Damlayan su sesi.

**

Sonra iki kırmızı nokta,
Yanan iki sigara,
Saat tik-takı,
Ve iki kalp.
Ve iki yalnızlık.

SADECE SESTİR KALACAK

Neden durayım neden?
 Kuşlar mavi semti almaya gitmişler.
 Ufuk dikeydir ve hareket fiskiyeler gibi.
 Ve görme sahasında
 Işıklı gezegenlerdir dolaşır.
 Yer, yükseklikte tekrarlanır.
 Ve hava boşlukları
 İlişki yolları haline gelirler.
 Ve gündüz
 Gazete kurdunun dar kafasına sığmayan
 Bir genişlik, bir genişliktir.

Neden durayım, neden?
 Yol
 Kılıçkların üretkenlik ortamı
 Çürümüş hücreleri öldürecektir.
 Ve şafak sonrası kimyevi fezada
 Sadece sestir, ses
 Zamanın zerreleriyle kaynaşacak.
 Neden durayım?
 Ne olabilir bataak
 Ne olabilir, fesat haşerelerin
 Yumurtladığı yerden başka?
 Morgun efkârını
 Şişmiş cenazelerdir tayin eden.

Erkek olmayan, karanlıkta
 Erkek olmadığını saklamış.
 Ve böcek, ah,
 Böceğin konuştuğu yerde
 Neden durayım?
 Kurşun harflerin işbirliği saçmalıktır.⁵
 Kurşun harflerin işbirliği
 Alçak düşünceyi kurtarmayacaktır.

Ben ağaçlar sülâlesindenim.
 Bayat havanın teneffüsü
 pek kederlendirir beni.
 Ölen kuş, "Uçuşu aklında tut" diye
 öğüt verdi bana.
 Bütün güçlerin nihayeti kavuşmaktır.
 Kavuşmak güneşin aydınlık aslına
 Ve ışığın şuuruna akmak.
 Tabiidir
 Yel değirmenlerinin çürümesi.
 Neden durayım?
 Ben yeşil buğday başaklarını
 Göğsüme alıp
 Emziriyorum.

⁵ "Kurşun harflerin işbirliği" tabiri ile baskı işi kastedilmektedir.

Ses, ses, sadece ses.
Suyun şeffaf akma dileğinin sesi.
Yıldız ışınlarının
Toprağın çanak yaprağının cildine
dökülüşünün sesi.
Anlam oğulcuğunun oluşmasının sesi.
Ve ortak aşk zihninin
Genişlemesi.

Ses, ses, ses, sadece sestir kalacak.

Kısa boylular ülkesinde
Ölçütler
Hep sıfır gezegeninde dolaşmıştır.
Neden durayım?
Ben dörtlü unsurlara uyarım
Ve kalbimin tüzüğünün tanzimi
Körlerin mahalli hükümetinin
işi değildir.
Benim, hayvanın cinsel âletindeki
Uzun yabancılik ulamasıyla ne işim var?
Benim, kurdun et boşluğundaki
Hakir hareketiyle ne işim var?
Beni çiçeklerin kanlı antlaşması
sorumlu kılmıştır.
Çiçeklerin kanlı antlaşması-
bilirmisiniz?-

Şubat 1966

KUŞ, SADECE BİR KUŞTU

Kuş dedi ki: Bu ne güzel koku,
ne güzel güneş!
Ah!

Bahar gelmiş, bahar.
Ve ben çiftimi aramaya çıkacağım.

Kuş balkon kenarından
Bir haber gibi uçtu, gitti.

Kuş küçüktü.
Kuş düşünmüyordu.
Kuş gazete okumuyordu.
Kuşun borcu yoktu.
Kuş tanımiyordu insanları.

Kuş havada
Ve tehlike lambalarının üzerinde
Habersizlik yüksekliğinde uçuyordu.
Uçuyor da mavi lahzeleri
Delicesine deniyordu.

Kuş, ah, sadece bir kuştı.

YENİDEN DOĞMAK

Bitin varlığım karanlık bir âyettir;
 Seni içinde tekrarlayarak
 Ebedi çiçeklenmeler, yeşermeler sabahına
 götüreceğ bir âyet.

Ben seni ah çektim bu âyette, ah.
 Ben bu âyette seni
 Ağaca, suya, ateşe aşıladım.

Yaşamak belki
 Bir kadının
 Her gün elinde bir sepetle geçtiği
 Uzun bir caddedir.
 Yaşamak belki
 Bir adamın kendini bir daldan astığı
 İptir.
 Yaşamak belki okuldan dönen bir çocuktur.
 Yaşamak belki
 İki sevişmenin rehavetli arasında
 Bir sigara yakmaktır.
 Ya da bir yayanın şaşkın geçişi,
 Fötürünü kaldırıp
 Başka bir yayaya
 Anlmasız bir tebessümle "günaydın" deyişidir.
 Yaşamak belki o kapalı andır ki,
 Benim bakışım
 Senin gözbebeklerinde viran oluyor.
 Ve bunda öyle bir duygu var ki,
 Ben onu ayın idrâkı
 Ve karanlığın kavranmasıyla birleştireceğim.
 Bir yalnızlık kadar büyük bir odada
 Bir aşk büyüklüğünde kalbim
 Kendi mutluluğunun sâde bahanelerine bakar,
 Saksılardaki çiçeklerin
 Güzel zevâlına,
 Senin
 Bizim bahçede ektiğin fidana,
 Ve bir pencere büyüklüğünde öten
 Kanaryaların şarkısına.

Ah...
 Bana düşen bu işte.
 Bana düşen bu.
 Bana düşen
 Bir perde asmakla elimden alınan
 Bir gökyüzüdür.
 Bana düşen
 Metruk bir merdivenden inmek
 Ve çürümüşlük, gariplikte bir şeye
 Kavuşmaktır.
 Bana düşen
 Hatıralar bahçesinde
 Kederli bir gezinti

Ve bana
 “Ellerini seviyorum” diyen
 Bir asesin hüznünde can vermektir.

Ellerimi bahçede ekiyorum.
 Yeşereceğim. Biliyorum, biliyorum.
 Ve kırlangıçlar
 Mürekkepli parmaklarımın çukurunda
 Yumurtlayacak.

Bir çift kızıl kirazı
 Küpe yapıp iki kulağıma asıyorum.
 Ve tırnaklarıma
 Dalya çiçeğinin yaprağını yapıştırıyorum.⁶
 Bir sokak var ki, orda
 Bana bir zaman aşık olan oğlanlar
 hâlâ
 Aynı karışık saçlar,
 aynı ince boyunlar
 ve çıta bacaklarla
 Bir gece rüzgârların alıp götürdüğü
 Küçük bir kızın
 Masum tebessümlerini düşünüyorlar.

Bir sokak var ki, kalbim onu
 Çocukluk mahallelerimden çalmıştır.
 Zaman çizgisinde hacim yolculuğu;
 Ve bir hacimle zamanın kuru çizgisini
 gebe bırakmak.
 Bir aynanın misafirliğinden dönen
 Bilinçli bir tasvirde bir hacim.

Ve işte böyle
 Biri ölür
 Ve biri kalır.
 Hiçbir avcı
 Bir çukura akan ince bir suda
 İnci avlamayacaktır elbet.

Ben
 Küçük, üzgün bir peri tanırım ki,
 Bir okyanusta kalır
 Ve kalbini
 Tahta bir kavalda çalar ağır ağır;
 Gece bir öpücükle ölen
 Ve sabah bir öpücükle doğacak olan
 Küçük, üzgün bir peri.

⁶ Genç kızlar yetişkin kadınların oje sürmesini taklit ederek tırnaklarına dalya veya sardunya çiçeklerinin yapraklarını yapıştırırlar.

YEŞİL HAYAL

Bütün gün aynada ağlıyordum.
 Bahar, penceremi
 Ağaçların yeşil hayaline bırakmıştı.
 Tenim yalnızlığımın kabuğuna sığmıyordu.
 Ve kâğıt tacımın kokusu
 O güneşsiz diyârın fezasını sarmıştı.
 Yapamıyordum, artık yapamıyordum.
 Sokağın sesi, kuşların sesi,
 Bezden topların dalga dalga kaybolan sesi,
 Ve çocukların kaçışan bağrıışmaları,
 Ve balonların raksı, ki
 Sabun köpükleri gibi
 İplikten bir çizginin zirvesine çıkıyordu.
 Ve rüzgâr, rüzgâr
 Sanki sevişmenin kara lahzelerinin
 en derin noktalarında
 nefes alan rüzgâr
 Güvencimin suskun kalesinin hisârını
 Zorluyor
 Ve eski yarıklardan
 Kalbimi adıyla çağırıyordu.
 Bütün gün, bakışım
 Hayatımın gözlerine dikmişti gözünü;
 O iki ızdıraplı, korkak göze dikmişti.
 Benim sabit bakışımdan kaçan
 Ve yalancılar gibi
 Kirpiklerin tehlikesiz inzivasına sığınan
 O iki göze.
 Hangi zirve, hangi yükseklik?
 Tüm bu dönemeçli yollar aceba
 O soğuk, o emici ağızda
 Kesişme ve bitiş noktasına
 Varmıyorlar mı sanki?
 Bana ne verdiniz ey çocuk aldatan sözcükler
 Ve ey andamların, arzuların acısı?
 Saçlarıma bir çiçek taksaydım
 Bu sahtekârlıktan, başımda kokuşan
 Bu kâğıt taçtan daha aldatıcı olmaz mıydı?
 Nasıl da çöllerin ruhu
 Aldı götürdü beni!
 Nasıl uzaklaştırdı beni
 ayın sihri
 iman sürüsünden!
 Nasıl kalbimin yarım kalmışlığı büyüdü
 Ve de hiçbir yarım bu yarımı doldurmadı!
 Nasıl da durdum ve gördüm
 Yerin, iki ayağım altında
 dayanaktan boşaldığını,
 Ve çiftimin vücut ısısının
 Tenimin saçma bekleyişine yol bulmadığını!
 Hangi zirve, hangi yükseklik?
 Bana yer verin ey ızdıraplı ışıklar,

ey aydınlık şüpheli evler,
 Ey güneşli damlarda yıkanmış çamaşırların
 Hoş kokular kucağında
 Sallanan evler!
 Bana yer verin ey sâde ,
 ey mükemmel kadınlar!
 Ey ciltlerinizin ötesinden,
 ince parmak uçlarınızın
 Bir ceninin keyiflendirici hareketinin yolunu
 takip eden kadınlar!
 Ey iki yakanızın ortasında
 Havanın hep taze süt kokusuna karıştığı kadınlar!

Hangi zirve, hangi yükseklik?
 Bana yer verin ey ateş dolu ocaklar-
 ey mutluluk nalları-!
 Ve ey siyah-beyaz mutfaktaki
 Bakır kapların şarkısı!
 Ve ey dikiş makinesinin sıkıcı türküsü!
 Ve ey halılarla süpürgelerin
 Gece gündüz didişmesi!
 Bana yer verin ey bütün hırslı aşklar ki,
 Sürekliğin acılı arzusu
 İstimlak yatağınızı
 Üfürüklü su
 Ve taze kan damlalarıyla süslüyor.⁷

Bütün gün, bütün gün
 Kendimi bırakmış
 Ve suda bir ceset gibi
 En korkunç kayaya doğru ilerliyordum;
 En derin deniz mağaralarında
 Ve en etobur balıklara doğru.
 Ve sırtımdaki ince omurgam
 Ölüm hissiyle geriliyordu.
 Yapamıyordum, artık yapamıyordum.
 Ayak seslerim yolun inkârından kalkıyordu.
 Ve ümitsizliğim
 Ruhumun sabırlılığından
 daha da geniş olmuştu.
 Ve pencereden geçen o bahar,
 o yeşil hayal
 Diyordu ki kalbime:
 "Bak, sen hiçbir zaman
 İlerlemedin.
 İlerlemedin; battın."

⁷ Eski inançlara göre, bir erkek bir karısının üstüne ikinci bir kadınla evlendiği zaman, ilk karı kocasının ilgisini kaybetmemek için batıl inanca dayanan çeşitli yollara başvurmalı. Bunlardan biri suya sihirler üfürüp yeni gelinin yatağına dökmektir.

EY ŞANLI VATAN⁸

Başardım, evet başardım.
Ben de kütüğe geçtim.
Kendimi bir nüfus kağıdında
bir isimle süsledim.
Ve varlığım bir numarayla kesinleşti.
Öyleyse yaşasın 678 numara,
5. nahiye,
Tahran ikâmetgahlı.

Artık rahat sayılırim her bakımdan.
Anavatanın sevgi dolu kucağı,
İftihar dolu tarihi geçmişin emziği,
Medeniyet, kültür ninnisi,
Ve de kanun cakcakı,
Ah,
Artık her bakımdan rahat sayılırim.

Sevincimden
Pencereye yaklaşıp, büyük bir hırsla
Tezek tozu,
Çöp ve idrar kokusuyla kabarmış havayı
Altı yüz yetmiş sekiz kere
Çektim içime.
Ve altı yüz yetmiş sekiz borç senedi altına
Ve altı yüz yetmiş sekiz iş dilekçesi üstüne
Yazdım. Furuğ Ferruhzâd.

Şiirin, gülün, bülbülün ülkesinde
Hele varlığının gerçeği
Yıllar yılı sonra kabul edildi mi,
Yaşamak bir nimet sayılır.

Öyle bir yer ki, ben
Perde arasından ilk resmi bakışımla
Altı yüz yetmiş sekiz şairi görüyorum ki,
Üçkâğıtçılar
Hep garip dilenci görünüşüyle
Çöpler içinde vezin, kafiye aramaktadırlar.
Ve ilk resmi adımımın sesiyle
Aniden, kara bataklıklardan
Laf olsun diye altı yüz yetmiş sekiz
Karga kılığına giren
Altı yüz yetmiş sekiz esrarengiz bülbül
Aylak aylak günün kıyısına doğru uçuyorlar.
Ve ilk resmi nefeslerim
Dev Plasko fabrikalarının ürünü
Altı yüz yetmiş sekiz kırmızı gülün
Kokusuna karışıyor.
Evet, bir nimettir yaşamak
Ekspres Kemençeci Şeyh Ebu-Matrak'ın

⁸ "Ey İran, Ey Şanlı Vatan" tanınmış bir marşın adıdır. Marş şöyle başlar: "Ey İran ey şanlı vatan/ Ey toprağı sanatın kaynağı".

Ve Şeyh Aman-Aman Dümbelekzade Tamburi'nin
doğduğu diyarda.
Dolgun bacaklı, basenli, göğüslü yıldızların
Renkli kapakların, sanatın şehrinde.
"Amaaan, bana ne!" felsefesi müelliflerinin beşiği,
Zeka Olimpiyat Yarışmalarının
İcat edildiği yerde, ah!
Öyle bir yer ki,
Ne kadar haberleşme aracına el atarsan,
ondan
Yeni keşfedilen genç bir dâhinin reklamı
Kulak zarlarını yırtıyor.
Ve milletin seçkin fikir ustaları
Teker teker okuma- yazma kurslarında buluştuklarında
Her biri göğsüne altı yüz yetmiş sekiz
elektrikli ızgara makinesi
Ve her iki kollarına altı yüz yetmiş sekiz Navzer saat
Dizmiş
Ve biliyorlar ki,
Acizlik kesenin boş olduğundandır,
Bilgisizlikten değil.

Başardım, evet başardım.
Şimdi ben büyük zaferin şerefine
Aynanın önünde, iftiharla
Altı yüz yetmiş sekiz veresiye mum yakıyorum.
Ve sedire hoplayıp müsaidenizle
Kanuni yaşamanın faydaları hakkında
Sizlere birkaç kelime arz etmek istiyorum.
Ve hayatımın muhteşem binasının açılış kazmasını
Şiddetli alkışlar içinde
Kendi kafamın tam ortasına
İndirmek istiyorum.

Ben yaşıyorum, evet
Aynı bir zamanlar yaşayan
Yaşar Irmağı gibi.⁹
Ve yaşayan halkın tekelinde olan ne varsa
Ondan faydalanacağım.
Yarımdan itibaren ben
Milli nimetlerle dolu şehir sokaklarında
Ve telgraf direklerinin hafif gölgeleri arasında
Aylak aylak dolaşabilirim.
Veya da gururla, altı yüz yetmiş sekiz kere
Umumi tuvaletlerin duvarına yazabilirim ki:
"Bunu okuyan eşek!"

Ben yarımdan itibaren
Tüm şerefli vatanperverler gibi

⁹ "Yaşar Irmağı"; aslı "Zayende-Rud" dur. Zahayende (Doğurtkan) Irmağı İsfahan'da bir nehrin adıdır, oysa -adının tersine- sadece yağışlı mevsimlerde bu nehrde su akar; çoğunlukla susuz ve kurudur.

Toplumun her çarşamba akşamı
 Heyecanla takip ettiği büyük idealden
 Kalbimde, kafamda bir payım olabilir.¹⁰
 Bir payım olabilir o bin hevesperver
 1000 Riyal’lıktan ki,
 Buzdolabı, mobilya, perdeye harcanabilir.
 Yahut da altı yüz yetmiş sekiz tabii oy karşılığında
 Bir gece ödenebilir altı yüz yetmiş sekiz vatandaşa.¹¹
 Yarından itibaren, ben
 Haçik’in yerinde
 Birkaç gram birinci sınıf halis keyiften
 Birkaç nefes aldıktan sonra
 Ve birkaç kâse halis olmayan PepsiCola
 nûş ettikten sonra
 Ve birkaç hu-hu, hav-hav çektikten sonra
 Resmen fikir aleminin fazılları
 Ve füzûli aydınların cemaatine
 Ve tak-tak taram-tam tarikatının müritlerine
 Katılabilirim.
 Ve Şemsi-Tebrizi takviminin
 Bin altı yüz yetmiş sekiz yılında¹²
 Resmen naçizane baskı makinesine
 verilecek olan
 İlk dev romanının taslağını
 Altı yüz yetmiş sekiz hakiki Özel Oşno sigarası paketinin¹³
 Her iki tarafına yazabilirim.
 Ben yarından itibaren
 Geleceği garantileme toplantılarında
 Yahut da selam saygı oturumlarında
 Altı yüz yetmiş sekiz dönem için
 Kendi kendimi ağır oturalıklı kadife bir koltuğa
 Misafir edebilirim.
 Çünkü ben Sanat ve Bilim
 Ve yağcılık, şakşakçılık dergisinin
 Tüm içindekilerini okurum
 Ve “doğru yazma” usulünü de bilirim.
 Ben öyle yaratıcı bir kitle içinde doğmuşum ki,
 Ekmeği yok, yok ama,
 onun yerine
 Öyle bir geniş görüş sahası var ki,
 Şimdiki coğrafi sınırları
 Kuzeyden şen yeşil Atış Meydanı’na¹⁴,
 Güneyden tarihi İdam Meydanı’na¹⁵

¹⁰ Eskiden İran’da her Çarşamba akşamı milli piyango çekilişi olurdu. Ve bu çekilişin en büyük ikramiyesi bir milyon Rial idi.

¹¹ Şah zamanındaki Millet Meclisi’ne girecek adayların nasıl parayla oy satın aldıkları anlatılıyor burada.

¹² İslam dünyasında Hicri takvim geçerlidir (Hicret: Hz. Muhammed’in 622 yılında Mekke’den Medine’ye göçü). Hicri takvim iki türlü hesaplanır: Hicri Kameri (ay hareketine göre) ve Hicri Şemsi (güneş hareketine göre). Furuğ burada hiciv olarak “Hicri Şemsi” yerine “Şemsi-Tebrizi” deyimini kullanıyor (Şems Tebrizi: Mevlana’nın üstadı olan meşhur mütasavvıf).

¹³ “Özel Oşno”: Türkiye’de Bafra sigarasına denk ucuz İran sigaralarından biri.

¹⁴ Aslında “Tir Meydanı”. Tahran’ın kuzeyinde askeri eğitim için kullanılan meydan. Bazen siyasi mahkumların kurşuna dizilmesi için de kullanılırdı.

¹⁵ Tahran’ın güneyinde bir meydan. Eskiden burada idamlık mahkumları herkesin gözü önünde asarlardı.

Ve kalabalık yerlerde Tophane meydanına¹⁶
 Varmaktır.
 Ve parlak emniyetli gökyüzünün sayesinde
 Sabahtan akşama
 Altı yüz yetmiş sekiz iri-yarı alçı kuğu
 Altı yüz yetmiş sekiz melek¹⁷
 -Hem de topraktan, sudan melek eşliğinde
 Sessizliğe, sessizliğe çağırıyor herkesi.

Başardım, evet başardım.
 Öyleyse yaşasın 678 numara,
 5. nahiye,
 Tahran ikametgahlı ki,
 Çalışkanlığı, iş ciddiyeti sayesinde
 Öyle yüksek bir makama varmıştır ki, şimdi
 Altı yüz yetmiş sekiz metrelik bir yükseklikte
 Bir pencere çerçevesinde durup
 Ve aynı pencereden
 -Merdivenden değil-
 Kendini delicesine
 Anavatanın sevgi dolu kucağına atacağından
 Kıvanç duymaktır.
 Ve son vasiyeti de şu ki,
 Üstâd Abraham Sehba hazretleri¹⁸
 Altı yüz yetmiş sekiz demir para karşılığında
 Tantana kafiyesinde bir ağıt dizesin
 Hayatına dair.

¹⁶ Tahran'ın merkezinde bir meydan. Eskiden bazen siyasi idamlara sahne olurdu.

¹⁷ Burada "Adalet sembolü" olan meleklerle kuğular kastedilmektedir.

¹⁸ Abraham Sehba (aslında: İbrahim Sehba): Bir üçüncü sınıf şair.

PENCERE

Bir pencere, görmek için.
 Bir pencere, duymak için.
 Bir pencere ki, bir kuyu halkası gibi
 Ta sonunda, yerin kalbine varır.
 Ve açılır
 Şu devamlı
 şu mavi sevginin
 derinliğine.

Bir pencere ki,
 Yalnızlığın küçük avuçlarını
 Doldurur o cömert yıldızların
 Hoş kokularıyla geceleyin.
 Ve bir pencere ki, oradan
 Güneşi sardunyalara gurbetine
 Çağırabilirsin.
 Bir pencere kâfirdir bana.

Ben taşbebekler diyarından geliyorum,
 Resimli bir kitabın bahçesindeki
 Kağıt ağaçların gölgesinden,
 Masumluğun topraklı sokaklarındaki
 Dostluğun, aşkın
 Kısır tecrübelerinin kuru mevsimlerinden,
 Veremli okulun masa başlarındaki
 Alfabelerin solgun harflerinin gelişme yollarından.
 Ben o lahzeden geliyorum ki, çocuklar
 Tahtaya "taş" sözcüğünü yazmasını söktüler
 Ve telaşlı sığırcıklar ihtiyar ağaçtan uçup gittiler.¹⁹

Ben etobur bitkilerin
 Kökleri arasından geliyorum.
 Ve benim beynimde hâlâ
 Bir defterde bir iğneyle
 Çarmıha gerilen bir kelebeğin
 Çılgılığı çınlamaktadır.

O zaman ki benim itimadım
 Adaletin gevşek ipinden asılıydı
 Ve bütün şehirde
 Lambalarımın kalbini parçalıyorlardı,
 O zaman ki, aşkımin çocukça gözlerini
 Kanunun kara mendiliyle bağlıyorlardı,
 Ve arzumun ızdıraplı şakaklarından
 Kan fiskiyeleri fırlıyordu,
 O zaman ki benim hayatım artık
 Hiçbir şey değildi, hiçbir şey,
 Duvar saatinin tik-takından başka,
 O zaman işte
 Anladım ki,

¹⁹ İlkokulun birinci sınıfında çocukların ilk öğrendiği cümlelerden biri şöyleydi: "Sığırcık ağaçtan uçup gitti."

Sevmeliyim, sevmeli delice.

Bir pencere kafidir bana
 Bir lahze, bilinç
 ve bakış
 ve sessizliğe açılan

Bir pencere.
 Şimdi ceviz fidanı
 O kadar boy atmış ki artık,
 Duvarın anlamını anlatıyor
 Genç yapraklarına.
 Aynaya sor
 Kurtarıcının adını.
 Ayağın altında titreyen yer
 Senden daha da yalnız değil mi ki?
 Peygamberler yıkım haberini getirmişler
 Kendileriyle asrımıza.
 Şu peş peşe patlamalar
 Ve zehirli bulutlar
 Kutsal âyetlerin çınlaması mı acep?
 Ey dost, ey kardeş!
 Aya vardığın zaman
 Çiçekler katliamının tarihini yaz.

Rüyalar hep
 Kendi toyluklarının zirvesinden
 Aşağı fırlatılıp ölürlük.
 Ben dört yapraklı bir yonca
 kokluyorum ki,
 Köhne kavramların mezarı üstünde yeşermiştir.
 Aceba beklemesinin,
 ismetinin kefeninde
 toprak olan o kadın
 Gençliğim miydi benim?
 Aceba ben yeniden
 Evin damında dolaşan
 O güzelim tanrıya selam selam vermek için
 Merakımın merdivenlerinden yukarı çıkacak mıyım?
 Hissediyorum ki, "lahze"dir
 Bana düşen, tarih yapraklarından.

Hissediyorum ki, masa
 Sahte bir mesafedir saçlarımla
 Şu mahzun garibin arasında.
 Bana bir şeyler söyle!
 Canlı bir şeyin sevgisini sana bağışlayan kimse
 Senden canlı olma hissini kavramaktan başka
 Ne istiyor ki?

Bana bir şeyler söyle!
 Ben pencereye sığınmış
 Ve güneşle ilişkim var.

BAHÇEYE ACIYORUM

Kimse çiçekleri düşünmüyor.
 Kimse balıkları düşünmüyor.
 Kimse
 Bahçenin ölmek üzere olduğuna
 İnanmak istemiyor.
 Bahçenin kalbi güneş altında şişmiş.
 Bahçenin zihni yavaş yavaş
 Yeşil hatıralardan boşalıyor.
 Ve bahçenin hissi
 Yalnızlığında çürümüş
 Soyut bir şeydir sanki.

Bizim evin bahçesi yalnızdır.
 Bizim evin bahçesi
 Tanımadık bir bulutun yağışını beklerken
 Esnemektir.
 Ve boştur bizim evin havuzu.
 Küçük tecrübesiz yıldızlar
 Ağaçların yüksekliğinden
 Toprağa düşüyorlar.²⁰
 Ve balıkların evlerinin soluk pencerelerinden
 Geceler öksürük sesi geliyor
 Bizim evin bahçesi yalnızdır.

Baba diyor ki:
 "Benden geçmiştir artık.
 Benden geçmiştir.
 Ben yükümü taşıdım
 Ve yapacağımı yaptım."
 Ve odasında sabahtan akşama kadar
 Ya Şehname²¹ okur
 Yahut da Nasih-üt Tevârih.²²
 Baba anneye diyor ki:
 "Allah kahretsin tüm balıkları, tavukları.
 Ben öldükten sonra artık
 Ne fark eder bahçenin olup olmadığı.
 Bana yeter de, artar da
 Tekaüt maaşım."

Annenin tüm hayatı
 Cehennem dehşetinin eşiğinde
 Yayılmış bir seccadedir.
 Anne her şeyin ardında hep
 Bir günah gibi hep izi arar
 Ve bir bitkinin dinsizliği

²⁰ Şah'ın baskı rejimindeki sembolik edebiyatta ölen muhalifler çoğunlukla "yıldız" veya "lale"ye benzetilirlerdi. M. Zohari bu benzetmeyi edebiyata getirmiştir: "Her gecebir yıldızı aşağı indiriyorlar/ Ama bu gamlı gökyüzü halâ yıldızlarla doludur."

²¹ İran'ın meşhur şairi Firdevsi'nin (doğumu: 940) epik eseri.

²² Nasih-üt Tevârih: 19. yüzyılın saray tarihçisi Lisan-ül Mülk Sipehr'in yazdığı tarih kitabı.

KİMSE GİBİ OLMAYAN BİRİSİ

Rüyada gördüm, birisi geliyor.
Kırmızı bir yıldız gördüm rüyada.
Ve kirpiğim hep seyiriyor.²⁵
Ve ayakkabılarım hep çiftleşiyor.²⁶
Ve kör olayım
Eğer yalan diyorsam.
Ben o kırmızı yıldızın rüyasını
Uykuda değilken gördüm.

Birisi geliyor.
Birisi geliyor.
Başka birisi.
İyi birisi.
Kimse gibi olmayan birisi.
Baba gibi değil,
Enis gibi değil,
Yahya gibi değil,
Anne gibi değil bu birisi
Olması gereken kimse gibi.²⁷
Ve boyu
Mimar'ın evindeki ağaçlardan da yüksek.²⁸
Ve yüzü
On ikinci İmam'ın²⁹ yüzünden de aydınlık
Öyle birisi ki,
Gidip polis üniforması giyen
Seyit Cevat'ın kardeşinden bile korkmaz.
Ve bizim evin tüm odaları onun olan³⁰
Seyit Cevat'ın kendisinden bile korkmaz.
Ve adı
Anne, namazının başında söylediği gibi
Ya Kâdi-ül Kuddât'tır³¹
Ya Hâcet-ül Hacât.³²
Ve ilkokul için kitabındaki
Tüm zor sözcükleri
Kapalı gözle okuyabilir.
Ve bini
Hiç eksik getirmeden
Yirmi milyondan çıkarabilir.³³
Ve seyit Cevat'ın mağazasından
İsteddiği kadar veresiye alabilir.
Ve bir yolunu bulup
O yeşil, o sabah yeşili gibi yeşil

²⁵ Halk inancına göre ayakkabıların çiftleşmesi eve misafir gelecek demektir.

²⁶ Halk inancına göre ayakkabıların çift durması misafir gelecek demektir.

²⁷ Burada herhalde 12. İmam kastedilmektedir (bk. 24 nolu açıklamaya).

²⁸ Anlaşılan şairin mahallesinde yaşayan tanınmış bir mimara atıftır.

²⁹ Bk. 24 nolu açıklamaya.

³⁰ Yoksul bir semtte bir ev sahibi olan kimse daha çok para kazanmak için evi toptan değil, teker teker odalarını kiraya verir.

³¹ "Kadi-ül Kuddât" (Hakimlerin Hakimi) ;dualarda geçer; Allah kastedilmektedir.

³² "Hâcet-ül Hacât" (Dileklerin Dileği) ; dualarda geçer; Allah kastedilmektedir.

³³ Zamanın politik muhalefetine göre 20 milyon nüfuslu İran bin aile tarafından idare ediliyordu.

Miftahiyan Camii'nin üzerindeki³⁴
 "Allah" lambasını
 Tekrardan yaktırabilir.

Ah...
 Aydınlık ne güzel!
 Aydınlık ne güzel!
 Ve ben ne kadar istiyorum
 Yahya'nın bir el arabası olsun.
 Bir de bir lüks lambası.
 Ve ben ne kadar istiyorum
 Yahya'nın el arabasının üstünde
 Karpuzların, kavunların arasında oturup
 Muhammediye Meydanı'nda dolaşayım.³⁵
 Ah...
 Meydanda dolaşmak ne güzel!
 Damda yatmak ne güzel!
 Halk Bahçesi'ne gitmek ne güzel!
 Pepsi tadı ne güzel!
 Ferdin Sinaması³⁶ ne güzel!
 Ve ben ne kadar güzel şeylerden
 Hoşlanıyorum.
 Ve ne kadar Seyit Cevat'ın kızının saçlarını
 Yolmak istiyorum.

Ben neden
 Caddelerde kaybolacak kadar
 Küçüğüm?
 Neden bu kadar küçük olmayan
 Hem de caddelerde kaybolmayan baba
 Bir şeyler yapıp da
 Rüyama giren kimsenin gelişini
 Hızlandırmıyor?
 Ve bahçelerinin toprakları da kanlı olan
 Ve havuzlarının suları da kanlı olan
 Ve ayakkabılarının altları da kanlı olan
 Mezbaha Mahallesi'nin halkı³⁷
 Neden bir şeyler yapmıyor?
 Neden bir şeyler yapmıyor?
 Kış güneşi ne kadar tembeldir!

Ben dama çıkan merdivenleri süpürdüm
 Ve pencerenin camlarını da sildim.
 Neden baba yalnız
 Uykuda rüya görüyor?

Birisi geliyor.
 Birisi geliyor.
 Öyle birisi ki,

³⁴ "Miftahiyan Camii": Tahran'da bir cami; kubbesi üzerinde neon lambayla yazılmış "Allah" kelimesi var.

³⁵ Tahran'ın güneyinde bir meydan.

³⁶ Tahran'da bir sinema adı. Ferdin zamanın tanınmış sanatçilerinden.

³⁷ Tahran'da mezbahanın bulunduğu mahalle adı.

Kalbinde bizimledir,
 nefesinde bizimledir,
 sesinde bizimledir.

Öyle birisi ki,
 Gelişini yakalayamazsın.
 Kelepçe vurup hapse atamazsın.
 Öyle birisi ki,
 Yahya'nın eski çamaşırları altında
 Yavrulamıştır.
 Ve günbegün büyüyor,
 Daha da büyüyor.
 Yağmurdan,
 Yağmurun şırıltısından,
 Akşamsefası çiçeklerinin fısıltısından
 geliyor birisi.
 Havai fişeklerin atıldığı gece
 Tophane Meydanı'nın³⁸ gökyüzünden
 geliyor birisi.

Ve sofrayı yayıyor.
 Ve ekmeği bölüyor.
 Ve Pepsi'yi bölüyor.
 Ve Halk Bahçesi'ni bölüyor.
 Ve boğmaca şerbetini bölüyor.
 Ve kayıt gününü bölüyor.³⁹
 Ve hastane jetonunu bölüyor.
 Ve lastik çizmeleri bölüyor.
 Ve Ferdin Sineması'nı bölüyor.
 Seyit Cevat'ın kızının ağaçlarını bölüyor.
 Ve bize düşeni de veriyor.
 Rüyada gördüm ben...

³⁸ Tahran'da bir meydan adı.

³⁹ "Kayıt günü" velilerin çocuklarını okula kaydettikleri gündür. Eskiden kayıt yapılırken zenginlere öncelik tanınırdı.

İNANALIM SOĞUK MEVSİMİN BAŞLANGICINA

Ve işte ben:
Yalnız bir kadın.
Soğuk bir mevsimin eşiğinde,
Yeryüzünün lekeli varlığını kavrayışının başında.
Ve gökyüzünün sade, gamlı ümitsizliği
Ve şu çimento ellerin güçsüzlüğü ile.

Zaman geçti.
Zaman geçti ve saat dört kere çaldı.
Dört kere çaldı.
Bugün kışın ilk günü.⁴⁰
Ben mevsimlerin sırrını biliyorum
Ve lahzelerin sözünü anlıyorum.
Kurtarıcı mezarda yatıyor.
Ve toprak, çekici toprak
Bir işarettir sakinliğe dair.

Zaman geçti ve saat dört kere çaldı.
Sokakta rüzgâr.
Sokakta rüzgâr.
Ve ben çiçeklerin çiftleşmesini düşünüyorum,
İnce kansız saplı goncaları,
Ve bu yorgun veremli zamanı.
Ve bir erkek geçiyor ıslak ağaçlar kenarından.
Bir erkek ki, damarlarının mavi çizgileri
Boynunun iki tarafından
Ölü yılanlar gibi yukarı tırmanmış.
Ve gergin şakaklarında
O kanlı kelamı tekrarlıyor:
-Merhaba!
-Merhaba!
Ve ben çiçeklerin çiftleşmesini düşünüyorum.

Soğuk bir mevsimin eşiğinde,
Aynaların mateminde,
Ve solgun tecrübelerin acılı toplantısında,
Ve sessizlik bilgisine ermiş bu gurupta
Nasıl olur da
Böyle sabırlı,
Böyle ağır,
Böyle ağır,
Böyle avare giden bir insana
“Dur!” emri verir insan?

*

Zamanın ne ağırlığı var?
Ve balıklar nasıl etlerimi çiğniyorlar benim!
Neden beni hep deniz dibinde tutuyorsun?

⁴⁰ Şiirin aslında “Bugün Dey ayının ilk günü” denmektedir. Dey ayı İran’da geçerli olan takvime göre kışın ilk aydır (21 Aralık-20 Ocak).

Üşüyorum ve sedef küpelerden nefret ediyorum.
 Üşüyorum ve biliyorum ki,
 Kızıl yabani bir gelinciğin tüm evhamından⁴¹
 Birkaç damla kandan başka bir şey
 Kalmayacaktır geriye.
 Bırakacağım çizgileri.
 Ve sayıları saymayı da bırakacağım.
 Ve sınırlı geometrik şekillerden
 Genişliğin duygu olanlarına sığınacağım.
 Üryanım ben, üryan.
 Muhabbet sözleri arasındaki sessizlik kadar üryan.

Ve ne kadar yarım varsa benim
 Hep aşktandır.
 Aşktan, aştan.
 Ben bu avâre adayı
 Okyanusun devriminden
 Ve dağın infilakından geçirdim.
 Ve parçalanmaktı o birleşik vücudun sırrı ki,
 En hakir zerrelere güneş doğdu.
 Merhaba, ey masum gece!
 Merhaba, ey çöl kurtlarının gözlerini
 İmanın, itimadın kemik çukurlarına
 Çeviren gece.
 Ve ırmakların kenarında söğütlerin ruhları
 Baltaların sevgi dolu ruhlarını kokluyorlar.
 Ben fikirlerin, sözlerin, seslerin
 Farksızlık dünyasından geliyorum.
 Ve yılan yuvasına benzer şu dünya.
 Ve şu dünya öylelerinin ayak sesiyle doludur ki,
 Seni öptükleri zaman
 Kafalarında asılacağı ipi örerler.

Merhaba, ey masum gece!

Pencereyle görmek arasında
 Hep bir fasıla vardır.
 Neden bakmadım
 Aynı o zaman ki,
 Islak ağaçların kenarından bir erkek geçiyordu...
 Neden bakmadım?
 Sanki ağlamıştı annem o gece.
 O gece ki,
 Derde ulaştım ve nüve şekillendi.
 O gece ki, ben
 Akasya salkımlarının gelini oldum.
 O gece ki İsfahan'ı hep
 Mavi fayanslar çınlatıyordu.
 Ve benim yarım olan kimse
 Geri dönmüştü nüvemine içine.
 Ve ben aynada görüyordum onu.
 Onu, ayna kadar temiz ve aydınlık onu.

⁴¹ "Gelincik" diğer şiirlerde geçen "yıldız", "lale" ve "gül" gibi ölen rejim muhalifleri için bir edebi semboldür.

Ve aniden çağırdı beni.
 Ve ben akasya salkımlarının
 Gelini oldum.
 Sanki ağlamıştı annem o gece
 Ne saçma aydınlıktı
 Şu küçük kapalı pencerede parlayan,
 Neden bakmadım?
 Biliyordu saadetin tüm lahzeleri
 Ellerin viran olacağını.
 Ve ben bakmadım.
 Ve o kadar bakmadım ki, saatin penceresi
 Açılıp, o mahzun kanarya
 Dört kere çaldı.
 Ve ben o küçük kadınla karşılaştım.
 Gözleri Ankâ kuşunun boş yuvası gibiydi.⁴²
 Ve öyle bulutlarının hareketliliğiyle gidiyordu ki,
 Benim haşmetli rüyamın bakireliğini
 Kendisiyle gecenin yatağına götürüyordu sanki.

Yine saçlarımı aceba
 Rüzgârda tarayacak mıyım?
 Yine bahçelere aceba
 Menekşe ekecek miyim?
 Ve koyacak mıyım sardunyaları
 PencereLERimin ardındaki gökyüzüne ?
 Yine oynayacak mıyım aceba
 Bardaklar üstünde?
 Yine götüreceğim mi beni
 Kapı zili, ses beklemesine doğru?

Anneme dedim ki: "Bitti artık."
 Dedim ki: "Hep sen düşünmeden olur
 Olacak olan.
 Gazeteye bir vefat ilanı vermek gerek."

Boş insan,
 Boş, itimat dolu insan,
 Bak, nasıl da dişleri
 Şarkı söylüyor çığnerken!
 Ve gözleri, bak, nasıl
 Dikilirken bir yere, yırtıp geçiyor.
 Ve o nasıl da geçiyor.
 Islak ağaçlar kenarından sabırlı,
 ağır,
 avâre.

Saat dörtte,
 O an ki, damarlarının mavi çizgileri
 Ölü yılanlar damarlarının mavi çizgileri
 Ölü yılanlar gibi boynunun iki tarafından
 Yukarı tırmanmışlar,
 Ve o an ki, gergin şakakları

⁴² Ankâ: Kaf dağında olduğu söylenen efsanevi bir kuş.

Nedir sessizlik
 Söylenmemiş sözlerden başka?
 Ben aciz kalıyorum söylemekten, ama
 Serçelerin dili
 Hayatın dilidir
 Doğa şenliğinin
 Akıcı cümlelerinde.
 Serçelerin dili demek: Bahar, yaprak, bahar.
 Serçelerin dili demek: Nesim, koku, nesim.
 Serçelerin dili fabrikada ölüyor.
 Bu kimdir, bu edebiyat caddesinde
 Tevhid anına doğru giden?
 Bu kimdir ki, her zamanki saatini
 Çıkarmaların, ayrılıkların
 Matematik mantığıyla korkuyor?
 Bu kimdir ki, horozların ötmesini
 Günü kalp yapmanın başlangıcı değil de
 Kahvaltı kokusunun başlangıcı biliyor?
 Bu kimdir ki, aşk tacı giymiş başına
 Ve düğün elbiseleri içinde çürümektir?
 Demek güneş nihayet
 Aynı zamanda
 Her iki kutba saçmadı ışığını.
 Sen boşaldın mavi fayansların çınlamasından.

Ve ben öyle doluyum ki,
 Sesim üzerinde namaz kılıyorlar...
 Mutlu cenazeler,
 Melûl cenazeler,
 Sâkin, endişeli cenazeler,
 İyi davranışlı, iyi giyinen, iyi yemek yiyen
 cenazeler
 Belli zamanların duraklarında
 Ve geçici ışıkların şüpheli zemininde
 Ve saçmalığın çürük meyvelerini
 satın alma şehvetiyle...

Ah...
 Nasıl da insanlar dikiyorlar gözlerini
 Dört yollarda olaylara
 Ve bu "Dur!" düdüklarine
 Ve bir insanın
 -Islak ağaçların kenarından geçen
 Bir adamın-
 Zamanın çarkı altında ezilmesi gereken,
 gereken,
 gereken lahzeyle...

Nerden geliyorum ben?
 Anneme dedim ki: "Artık bitti."
 Dedim: "Hep sen düşündüğünden önce olur
 Olacak olan.
 Gazeteye bir vefat ilanı vermek gerek."

Merhaba, ey yalnızlık garipliği!

Odayı sana teslim ediyorum.
Çünkü kara bulutlar hep
Pâklanmanın yeni âyetlerinin
peygamberleridir.

Ve bir mumun şehadetinde
Öyle nurlu bir sır var ki, onu
O en son, o en uzun şule iyi bilir.

İnanalım,
İnanalım soğuk mevsimin başlangıcına.
İnanalım hayal bağlarının viranelerine.
Devrilmiş işsiz oraklara
Ve mahpus tohumlara.
Bak, ne kar yağıyor, ne kar!

Belki gerçek şu iki eldi.
Şu iki genç el ki,
Bir sıra karın yağışı altında gömüldü.
Ve seneye, bahar
Pencere ardındaki gökyüzünün
Yatağına girdiği zaman,
Ve vücudunda fışkırdığı zaman
Hafif dalların yeşil fiskiyeleri
Gonca çıkaracak, ey yar,
ey en biricik yar!
İnanalım soğuk mevsimin başlangıcına...

EY YEDİ YAŞ!

Ey çıkışın, kalkışın garip anı!
Senden sonra ne geçtiyse, hep
Bir yığın delilik, cahillikte geçti.

Senden sonra
Bizimle kuş arasında,
Bizimle nesim arasında
Pek canlı, pek aydınlık bağ olan pencere
Kırıldı,
 kırıldı,
 kırıldı.

Senden sonra hiçbir şey,
Su, sudan başka hiçbir şey demeyen
O çamur bebek
Suda boğuldu.

Senden sonra biz
Cırcırböceğinin sesini öldürdük,
Ve alfabenin harflerinden kalkan sese,
Ve fabrikaların düdüğüne bel bağladık.

Oyun yerimiz masa altındayken,
Senden sonra masaların altından
Masaların başına
Ve masaların başından
Masaların üstüne çıktık.
Ve masaların üstünde oynadık.
Ve kaybettik,
Senin rengini kaybettik,
 ey yedi yaş!

Senden sonra biz
-Birbirimizin katili olan biz-
Aşk hakkında karar verenler olduk
Ve kalplerimiz
Ceplerimizde öyle endişeliyken
Aşk payı hakkında karar verenler olduk.

Senden sonra biz
Kabristanlara yöneldik.
Ve ölümdü
Anneanneninin çarşafı altında nefes çeken.
Ve ölüm o koca ağaçtı ki,
Başlangıcın bu yönündeki diriler
Durgun dallarına sığınıyorlar.⁴⁴
Ve sonun öte yönündeki ölümler
Fosforlu köklerine sarılıyorlar.

⁴⁴ İran'ın köylerinde halk büyük ve ihtiyar ağaçlara saygıyla bakar. Bazıları dilekleri gerçekleşsin diye niyet edip ağaca kurdele bağlar.

Ve o kutsal türbenin üstünde oturan
Ölümdü ki, derken
Dört köşesinde dört mavi lale
Aydınlandı.

Rüzgâr sesi geliyor
Rüzgâr sesi geliyor, ey yedi yaş!
Kalktım da su içtim.
Ve aniden hatırladım ki,
Senin genç tarlaların
Nasıl da sineklerin hücumundan korktular.

Ne kadar ödemeli
Şu kübik çimentonun gelişmesine?
Ne kadar ödemeli?

Biz kaybedeceklerimizi
Kaybettik.
Biz lambasız düştük yola.
Ve ay, ay, o cana yakın dişi
Hep ordaydı.
Bir sıvalı damdan kalan
Çocukluk hatıralarında,
Ve sineklerin hücumundan korkan
Gençlik tarlalarının üzerinde

Ne kadar ödemeli?